

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Térbeli koncentráció, agglomerációk és klaszterek

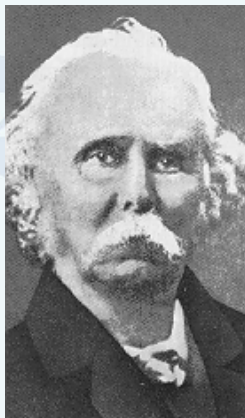
Regionális gazdaságtan
2007/2008. tanév

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

A lokális extern hatások jelentősége

Alfred Marshall
1842-1924

- Iparági körzetek
- Külső gazdasági hatások
- Méretgazdaságosság
  - Belső méretgazdaságosság
  - Külső méretgazdaságosság

Dr. Rechnitzer János

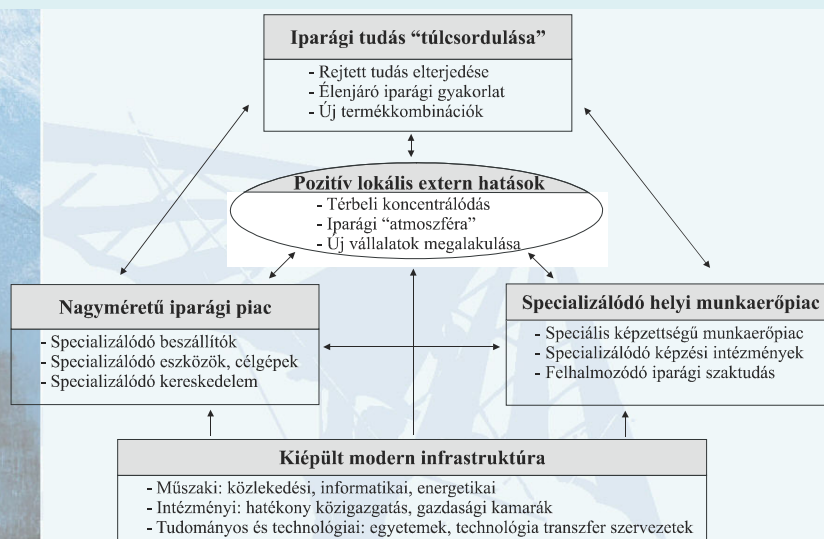

A pozitív lokális külső gazdasági hatások forrásai

- *nagyméretű iparági piac* → *helyi beszállítók, szolgáltatók specializációja*
- *helyi munkaerőpiacok specializálódnak*
- *iparági technológiai/műszaki tudás „túlsordulása”* → *iparági információk, innovációk, szaktudás, üzleti tapasztalatok gyors elterjedése*

Dr. Rechnitzer János

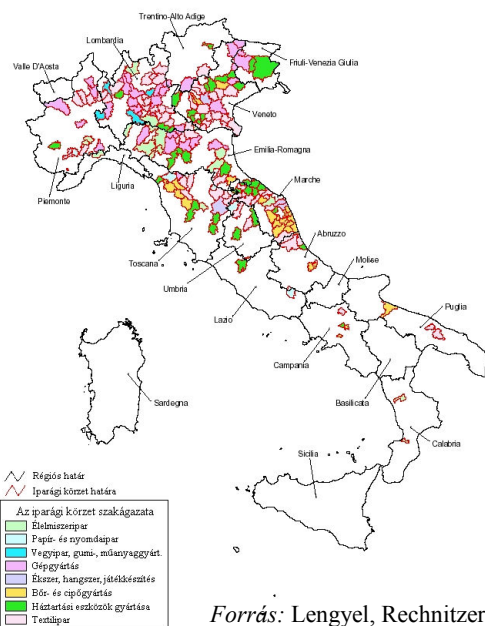
Az iparági körzetek területi koncentrációjának Marshall-i modellje

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

Az olasz iparági körzetek

Forrás: Lengyel, Rechnittzer 2005.

Dr. Rechnittzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Az iparági versenyelőnyök lokális koncentrálódása

Michael E. Porter
a Harvard Egyetem
professzora

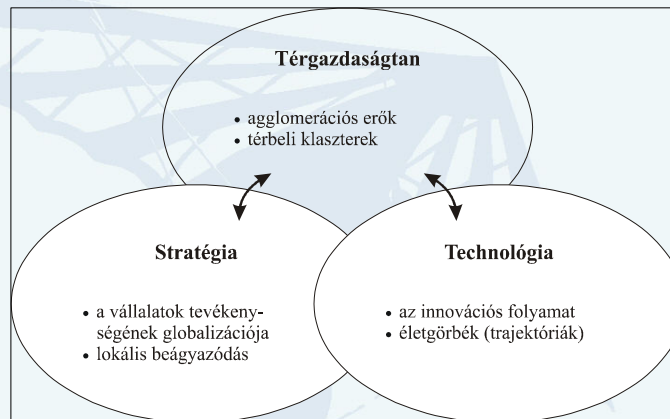
- lokalitás fontosságának felismerése
- térségi gazdaságfejlesztési stratégiák elvi modelljének megalkotása
- a globális versenyben a regionális klaszterek a piaci verseny alapegységei
- rombusz modell: tartós versenyelőnyöket nyújtó lokális üzleti környezet elemei

Dr. Rechnittzer János

A vállalati tartós versenyelőnyök koncentrálódása

A technológia és a stratégia szerepe a vállalati versenyelőnyök térbeli koncentrálódásában

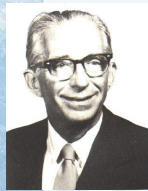

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

Az agglomerációs előnyök tipizálása

Walter Isard

- *Nagyvállalati előnyök*
- *Lokalizációs előnyök:* külsők egy vállalat, belsők az iparág számára
- *Urbanizációs előnyök:* külsők az iparág és belsők a térség szempontjából

Michael Porter

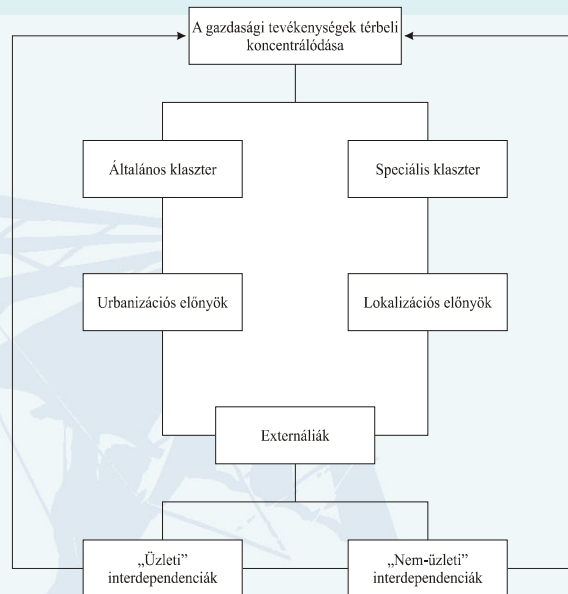
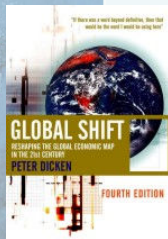
- *Statikus agglomerációs előnyök* (költségcsökkentés)
- *Dinamikus agglomerációs előnyök* (termékdifferenciálás)

Dr. Rechnitzer János

A gazdasági tevékenységek térbeli koncentrálódása

Peter Dicken,
Emeritus Professor
University of Manchester

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Hazai és térségi bázis

- Tartós vállalati versenyelőnyök lokális tényezőktől függenek
- Vállalat hazai bázisa: székhely, stratégiai döntéshozatal
  - Nemzeti szint
  - Térségi/regionális/lokális szint
- Versenyelőnyöket a térségi bázis nyújtja
- Szoros kapcsolat kiépítése a helyi intézményekkel

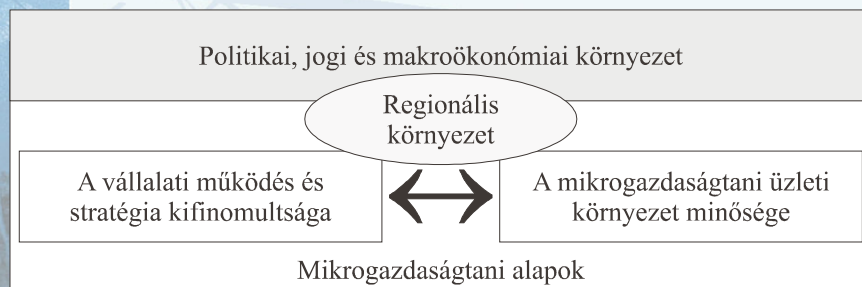
Dr. Rechnitzer János

Rombuszmodell és regionális klaszter

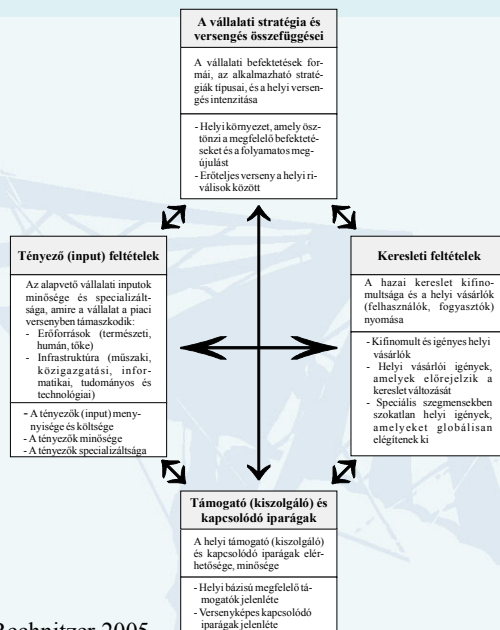
A vállalati versenyelőnyök forrásai

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

Rombuszmodell: a mikrogazdaságtani üzleti környezet rendszerezése

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

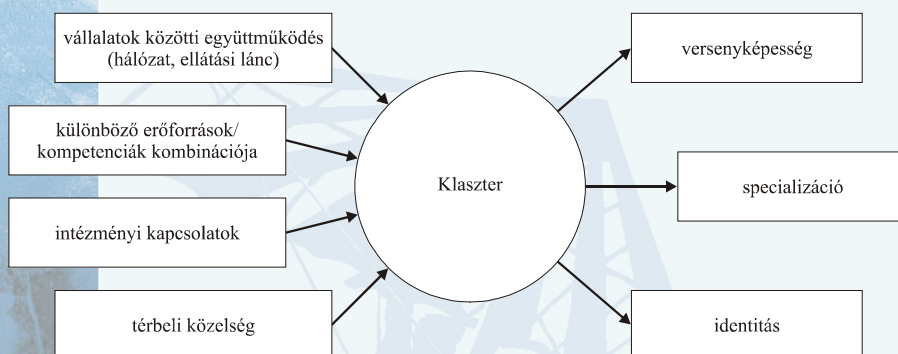
Regionális klaszterek

- *Regionális klaszter fogalma:* az egyazon iparágba tartozó, egyazon térségben működő versenyző és kooperáló vállalatok, kapcsolódó és támogató iparágak, pénzügyi intézmények, szolgáltató és együttműködő infrastrukturális intézmények (oktatás, szakképzés, kutatás) és vállalkozói szövetségek (kamarák, klubok) szervezeteinek innovatív kapcsolatrend-szerén alapuló földrajzi koncentrációi (Porter)
- Klaszter kialakulása, működése során alapvető fontosságú:
  - *földrajzi koncentráció* → agglomerációs előnyöket nyújt
  - *erős belföldi verseny* (lokális térségen belüli) → innovációra készlet
  - az *innováción alapuló versenyelőnyök* (dinamikus agglomerációs előnyök)

Dr. Rechnitzer János

A klaszterek közös jellemzői

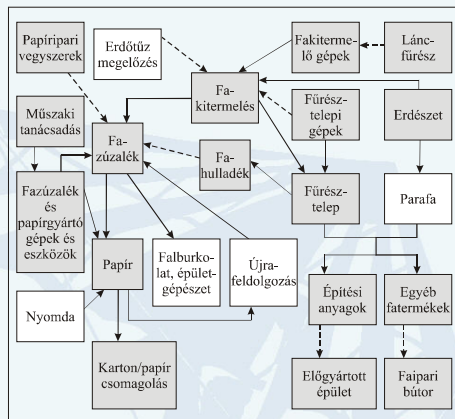

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

Faipari termékek klasztere Svédországban

Nemzetközileg versenyképes iparág

---> Gyenge kapcsolat
=> Mérsékelt kapcsolat
=> Erős kapcsolat

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

A klaszterek tipizálása

- *Iparági klaszter*: egy értéknövelő termelési (ellátási) láncban egymáshoz erősen és kölcsönösen kapcsolódó vállalatok hálózatoként adható meg, amely kiegészül specializált szolgáltatókkal és egyéb intézményekkel (Lengyel)

Iparági klaszter	Regionális klaszter
Megaklaszter	Makroklaszter
Mezoklaszter	Regionális klaszter
Mikroklaszter	Lokális klaszter

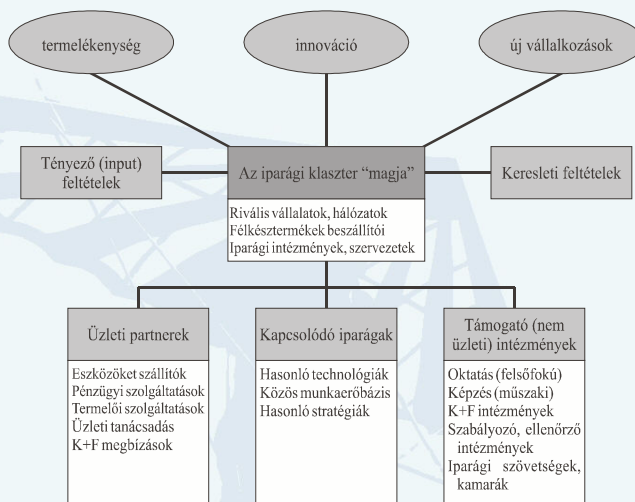
Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

A klaszterek általános elméleti modellje I.

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

A klaszterek általános elméleti modellje II.

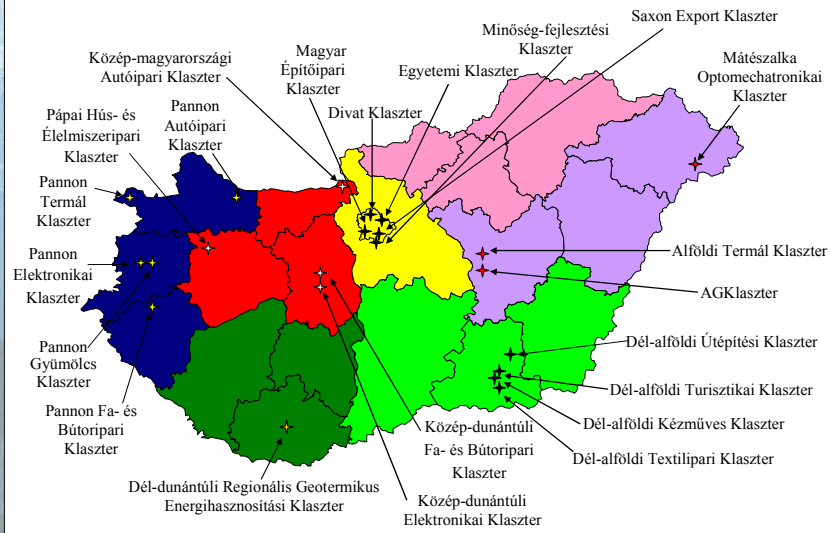
Előnyök a klaszterhez kötődő cégek számára:

- *termelékenység növekedése*
- *innovációs kapacitás növelése*
- *új vállalkozások megjelenése*

A klaszter általános fogalma: egy adott iparághoz tartozó független vállalatok és hálózataik, valamint a hozzájuk kapcsolódó gazdasági szektorok és intézmények olyan halmaza, amelyek relatíve nagy arányban használják egymás termékeit és szolgáltatásait, ugyanazon tudásbázisra és infrastruktúrára támaszkodnak, valamint hasonló innovációkat tudnak hasznosítani (Enright, 1998)

Dr. Rechnitzer János

Magyarországi klaszterek központjai

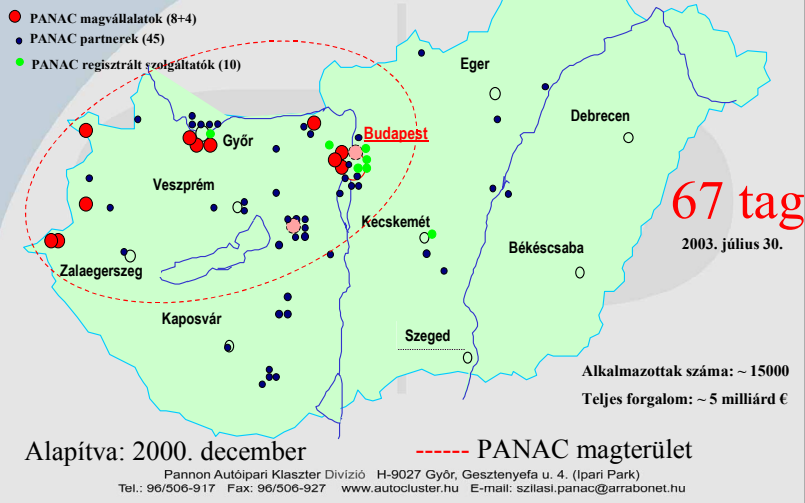

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

PANAC tagok

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

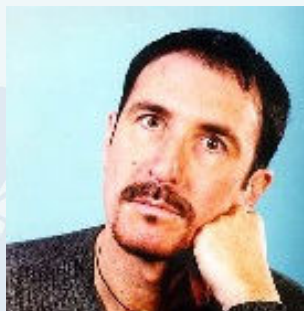

A regionális mikroökonómia általános elmélete

Allen J. Scott

*Professor in the Department of Policy Studies
and in the Department of Geography,
University of California, Los Angeles*

Michael Storper

*Professor of Economic Geography
London School of Economics and
Political Science*

Dr. Rechnitzer János

A gazdasági tevékenységek térbeli eloszlásának típusai a térbeli tranzakciós költségek és externáliák alapján (Scott modellje)

Externáliák szerepe	Térbeli tranzakciós költségek nagysága		
	Egységesen alacsony	Heterogén	Egységesen magas
Gyenge	Térbeli entrópia (véletlen eloszlás)	Véletlen eloszlás kombinálva a <i>Lösch-Weber-féle</i> térszerveződéssel	<i>Lösch-Weber-féle</i> térszerveződés
Erős	Kis összekapcsolódó klaszterek	Szuper-klaszterek	Kis elkülönült klaszterek

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

Termelési lánc és klaszterek (Storper)

Megnevezés		Szállítási és termékpiacon tranzakciós költségek nagysága		
		Alacsony	Közepes	Magas
Együttműködési költségek nagysága, externáliák fontossága, tudás túlszordulása és a termelés mérethozadéka	Alacsony	Izolált és szétszórt telephelyek (tartozhatnak nemzetközi ellátási lánc) <i>C</i>		Piachoz települt izolált telephelyek (tartozhatnak nemzetközi ellátási lánc) <i>B</i>
	Közepes	Nagyméretű szétszórt telephelyek (magas export, komplex ellátási lánc) <i>C, D</i>	Nagyméretű összekapcsolódott telephelyek (magas export?, komplex ellátási lánc) <i>C, D</i>	Piachoz települt nagyméretű telephelyek (import ellátási lánc)
	Magas	Összekapcsolódott klaszterek (export-orientáltak) <i>A</i>	Szuperklaszterek (export-orientáltak) <i>A</i>	Piachoz települt izolált klaszterek (import ellátási lánc?) <i>B</i>

Forrás: Lengyel, Rechnitzer 2005.

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Rechnitzer János